

Grästorps kommun

Policy för förtroendevaldas arbetsmiljö

Dokumenttyp: Policy
Beslutsinstans: Kommunfullmäktige
Fastställt: 2025-06-09, § 65
Giltighetstid: Tillsvidare
Diarienummer: KS 2025/190
Dokumentansvarig: Kommundirektör

Innehåll

Inledning.....	3
Utgångspunkter.....	3
Syfte	4
Bakgrund och rättsligt sammanhang	4
Begrepp och definitioner.....	5
Policy	6

Inledning

I anledning av den nya lagstiftning som föreslås börja gälla från den 1 juli 2025 som dels syftar till att förstärka skyddet mot hot och våld för förtroendevalda, dels till att förebygga, upptäcka och åtgärda fel och oegentligheter i verksamheten har följande policy och riktlinjer tagit fram. Det följande utgår från regeringens proposition 2024/25:80.

Inom ramen för arbetet har också generella råd och en sammanställning av förebyggande åtgärder gjorts. De syftar till att upprätthålla ett gott arbetsklimat och en trygg miljö men har ingen bindande verkan. De hänvisningar till olika källor som görs i texten återfinns i slutet av detta dokument. För att fördjupade råd och diskussion hänvisas till originaltexterna.

Utgångspunkter

Sverige är en demokrati med ett parlamentariskt styrelsesätt. Det betyder att den offentliga makten utgår från folket. Svenska folket väljer representanter till riksdagen, regioner och kommuner vart fjärde år. Vi väljer därutöver representanter till Europaparlamentet vart femte år.

Av Regeringsformen, som är en av våra grundlagar, framgår bl.a. att:

- All offentlig makt i Sverige utgår från folket.
- Den svenska folkstyrelsen bygger på fri åsiktsbildning och på allmän och lika rösträtt. Den förverkligas genom ett representativt och parlamentariskt statsskick och genom kommunalt självstyre.
- Den offentliga makten utövas under lagarna.

Vidare att:

- Den offentliga makten ska utövas med respekt för alla människors lika värde och för den enskilda människans frihet och värdighet.
- Den enskildes personliga, ekonomiska och kulturella välfärd ska vara grundläggande mål för den offentliga verksamheten. Särskilt ska den allmänna trygga rätten till arbete, bostad och utbildning samt verka för social omsorg och trygghet och för goda förutsättningar för hälsa.
- Det allmänna ska främja en hållbar utveckling som leder till en god miljö för nuvarande och kommande generationer.
- Det allmänna ska verka för att demokratins idéer blir vägledande inom samhällets alla områden samt värna den enskildes privatliv och familjeliv.
- Det allmänna ska verka för att alla människor ska kunna uppnå delaktighet och jämlikhet i samhället och för att barns rätt tas till vara. Det allmänna ska motverka diskriminering av människor på grund av kön, hudfärg, nationellt eller etniskt ursprung, språklig eller religiös tillhörighet, funktionshinder, sexuell läggning, ålder eller andra omständigheter som gäller den enskilde som person.
- Var och en är gentemot det allmänna tillförsäkrad yttrandefrihet: frihet att i tal, skrift eller bild eller på annat sätt meddela upplysningar samt uttrycka tankar, åsikter och känslor.

Det demokratiska system vi har i Sverige grundar sig bland annat på principer som yttrandefrihet och åsiktsfrihet. En förtroendevald är en offentlig representant för dessa principer.

Som förtroendevald fattar man viktiga och inte sällan svåra beslut som påverkar kommuninnevånarna. Många invånare är ofta nöjda med fattade beslut, men alla är inte alltid nöjda. Eftersom beslutsprocessen är demokratisk fattas dessa beslut i en politisk grupp där alla inte heller alltid är överens. Genom en demokratisk dialog grundad i sakligt, partiskt och allsidigt underlag från tjänstepersoner som belyser frågan kan ärenden debatteras och sedan beslutas i god demokratisk ordning.

När gränserna överskrids för denna demokratiska ordning kan det uppstå oacceptabla situationer. Påverkansförsök genom indirekta eller direkta hot, trakasserier eller kränkande särbehandling ska inte få förekomma. Därför är det viktigt att både förtroendevalda och tjänstepersoner vet hur de ska hantera sådana situationer och tillsammans agerar förebyggande.

I FN's "Agenda 2030 för hållbar utveckling" lyfts flera viktiga områden fram som påverkar välfärden och möjligheten att utveckla det lokala samhället. Mål 16 handlar om att främja fredliga och inkluderande samhällen. Ett par av delmålen lyfter vikten av att säkerställa ett lyhört, inkluderande, deltagandebaserat och representativt beslutsfattande på alla nivåer, samt bygga upp effektiva och transparenta institutioner med ansvarsutkrävande på alla nivåer.

För att främja den demokratiska beslutsprocessen och sträva mot FN's mål är det motiverat att kommunen arbetar både förebyggande och åtgärdande när det gäller att trygga de förtroendevaldas arbetsmiljö.

Syfte

Följande policy syftar till att tydliggöra arbetssättet för förtroendevaldas trygghet och skapa systematik i det förebyggande arbetet. Genom att skapa en säker och trygg arbetsmiljö för våra förtroendevalda och tjänstepersoner värnar vi om de grundläggande demokratiska principerna i Sveriges grundlag och det demokratiska beslutsfattandet.

Bakgrund och rättsligt sammanhang

Det har inte tidigare funnits någon lag avseende förtroendevaldas arbetsmiljö och säkerhet. Eftersom förtroendevalda formellt inte är att betrakta som anställda av en kommun omfattas de inte heller av det arbetsgivaransvar som arbetsmiljölagen innebär. Den förändring i lagstiftningen som nu sker tar endast sikte på de förtroendevalda som innehar rollen kommunalråd och motsvarande omfattning.

I Sverige har Polismyndigheten ett ansvar för medborgarnas säkerhet (prop. 2005/06:138 s. 35). Skydd mot hot och våld kan således betraktas som en i första hand polisär fråga. Även andra aktörer har uppgifter inom området, t.ex. Åklagarmyndigheten och Säkerhetspolisen. Som exempel på skyddsåtgärder kan nämnas särskilt personsäkerhetsarbete (2 a § polislagen [1984:387]), kontaktförbud (1–2 §§ lagen [1988:688] om kontaktförbud) och s.k. skyddade personuppgifter, dvs. skyddad folkbokföring (16 § folkbokföringslagen [1991:481]), sekretessmarkering (5 kap. 5 § offentlighets- och sekretesslagen [2009:400]) eller fingerade personuppgifter (1 § lagen [1991:483] om fingerade personuppgifter).

Det är vidare viktigt att de förtroendevalda kan möta väljarna i olika samtal, debattera i sociala medier och delta i offentliga sammanhang. Den kommunala demokratin försvagas om det till följd av hot och våld blir svårare att rekrytera förtroendevalda till uppdrag. Särskilt allvarligt är det om gärningarna leder till att förtroendevalda lämnar uppdrag i förtid, fattar andra beslut än vad som ursprungligen var tänkt eller undviker att engagera sig eller uttala sig i frågor (prop. 2018/19:154 s. 7).

För att komma till rätta med detta har det bl.a. införts en särskild straffskärpningsgrund i brottsbalken för brott som begås mot förtroendevalda (29 kap. 2 § 9 brottsbalken). Kommuner och regioner får också sedan den 1 juli 2010 anordna säkerhetskontroll vid offentliga sammanträden enligt lagen (2010:294) om säkerhetskontroll vid offentliga sammanträden i kommuner och regioner. I övrigt har vidtagna åtgärder framför allt utgått från olika aktörers initiativkraft och självpåtagna ansvar.

Övriga lagar som kan relateras till området är Arbetsmiljölagen samt Brottsbalken (1962:700). Se t.ex. olaga hot 4 kap. 5 §, ofredande 4 kap. 7 § och olaga förföljelse 4 kap. 4b § samt 15 kap. 6 § om falsk eller obefogad angivelse.

Tidigare utredningar

Frågan om förtroendevaldas rätt till stöd och hjälp vid hot och våld har utretts tidigare. Bedömningen har då gjorts att denna rätt bör komma till uttryck på annat sätt än i lagstiftning, t.ex. genom egna initiativ och ett självpåtaget ansvar (SOU 2006:46 s. 274) där det beskrivs att det: *“Dessutom innebär ett självpåtaget ansvar en markering av att frågorna tas på största allvar och att brott mot förtroendevalda inte accepteras i någon form eller i något sammanhang.”*

Begrepp och definitioner

Med **förtroendevalda** avses enligt 4 kap. 1 § Kommunallagen ledamöter och ersättare i fullmäktige, nämnder och fullmäktigeberedningar, de som fullgör ett förtroendeuppdrag på heltid eller betydande del av heltid samt revisorer. Med förtroendevalda avses också ledamöter och ersättare i den beslutande församlingen, förbundsstyrelsen eller någon annan nämnd och de beslutande församlingarnas beredningar samt revisorer i ett kommunalförbund. Ledamöterna och ersättarna i fullmäktige utses i allmänna val och är således direkt folkvalda, medan de som fullmäktige i sin tur utser till bl.a. styrelse, nämnder och utskott är indirekt folkvalda.

Till skillnad från anställda innehar förtroendevalda sina uppdrag på mandat från väljarna. Att vara förtroendevald ska därför inte jämföras med att inneha en anställning.

Otillåten påverkan

I Brottsförebyggande rådets handbok “Att förebygga och hantera påverkansförsök” beskrivs otillåten påverkan på följande sätt:

Otillåten påverkan behöver inte utgöra brott i juridisk mening; det är främst tjänstepersonens uppfattning som avgör vad som är ”otillåtet” och olämpligt. En händelse betecknas som otillåten påverkan om den drabbade uppfattar att syftet var att påverka tjänsteutövningen. Det finns fem påverkansformer:

Trakasserier: Förtal, ofredande, subtila hot (som inte är olaga hot) och andra icke straffbara påtryckningar.

Hot: Olaga hot, hot mot tjänsteman och andra liknande straffbara gärningar som utpressning.

Våld: Misshandel, våld mot tjänsteman och andra liknande straffbara gärningar.

Skadegörelse: Skadegörelse, åverkan, mordbrand och liknande.

Korruption: Löfte eller erbjudande om muta eller annan otillbörlig belöning för tjänsteutövningen. Inkluderar även otillbörliga relationer.

Policy

Grästorps kommun tolererar inte otillåten påverkan som riktas mot politiskt förtroendevalda, eller mot organisationen i övrigt. Kommunen ska arbeta för att förebygga otillåten påverkan och verka för ett omhändertagande av den utsatta.